

”

“

Od potrzeby do koncepcji projektu

Erasmus+ Edukacja szkolna

Przewodnik dla szkół

”

e



;





Home

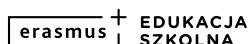
Od potrzeby do koncepcji projektu

Erasmus+ Edukacja szkolna

Przewodnik dla szkół



Wydawnictwo
FRSE



SERIA TEMATYCZNA

Od potrzeby do koncepcji projektu. Erasmus+ Edukacja szkolna.

Przewodnik dla szkół

Autorzy: Agnieszka Fijałkowska, Beata Karwowska, Anna Kowalczyk,
Iwona Morawicz, Monika Regulska, Dorota Wojciechowska

Redaktor prowadzący: Radosław Krąpiec

Korekta: Jadwiga Marculewicz-Olaś

Projekt graficzny: Podpunkt

Skład: Papercut

Druk: Multigraf Drukarnia Sp. z o.o. Bydgoszcz

Wydawca: Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji
Narodowa Agencja Programu Erasmus+
Al. Jerozolimskie 142a, 02-305 Warszawa
www.frse.org.pl | kontakt@frse.org.pl

© Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2018

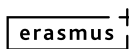
ISBN: 978-83-65591-59-3

Publikacja została zrealizowana przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej w ramach programu Erasmus+. Publikacja odzwierciedla jedynie stanowisko jej autorów i Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za zamieszczoną w niej zawartość merytoryczną.

Publikacja bezpłatna



Erasmus+



ERUKACJA
SZKOLNA



Cytowanie: *Od potrzeby do koncepcji projektu. Erasmus+ Edukacja szkolna.*
Przewodnik dla szkół, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2018

Więcej publikacji Wydawnictwa FRSE: czytelnia.frse.org.pl



Spis treści

Wprowadzenie	4
1. Koncepcja projektu	
1.1. Analiza potrzeb	9
1.1.2. Źródła danych	10
1.1.3. Precyzowanie problemu oraz wyznaczanie grup docelowych projektu	12
1.1.4. Analiza potrzeb i jej znaczenie w poszczególnych typach projektów	12
1.1.5. O czym jeszcze należy pamiętać przy planowaniu projektu?	13
1.2. Formułowanie celów projektu	15
1.2.1. Precyzowanie celów - metodologia SMART	16
1.2.2. Cele projektu i ich znaczenie w poszczególnych typach projektów	17
1.2.3. O czym warto pamiętać, wyznaczając cele projektu?	18
1.3. Planowanie działań	18
1.3.1. Działania możliwe do zrealizowania w poszczególnych typach projektów	19
1.3.2. O czym warto pamiętać, planując działania w projekcie?	22
1.4. Określanie rezultatów	23
1.4.1. Typy rezultatów	23
1.4.2. Wskaźniki rezultatów	24
1.4.3. Wskaźniki rezultatów a metodologia SMART	24
2. Istotne elementy realizacji projektu	
2.1. Zarządzanie projektem	27
2.1.2. O czym warto pamiętać, planując projekt?	29
2.2. Monitoring i ewaluacja	29
2.2.1. Monitoring	29
2.2.2. Ewaluacja	30
2.3. Upowszechnianie i trwałość rezultatów	32
2.3.1. Upowszechnianie wewnętrzne	32
2.3.2. Upowszechnianie zewnętrzne	33
2.3.3. Kanały i narzędzia upowszechniania	33
2.3.4. Zachowanie trwałości rezultatów	34
2.4. Wpływ	34
Przykłady zrealizowanych projektów	36
Praktyczne informacje	37
Ważne strony internetowe	38
Publikacje	38

Wprowadzenie

Szanowni Państwo,

oddajemy w Państwa ręce publikację skierowaną do przedstawicieli szkół – dyrektorów, nauczycieli, pracowników administracji, którzy widzą potrzebę rozwoju swoich placówek poprzez realizację projektów międzynarodowych.

Taką właśnie możliwość dają: **Erasmus+** – program Unii Europejskiej na lata 2014–2020 w dziedzinie edukacji, szkoleń, młodzieży i sportu oraz program **eTwinning**. Opierają się one na budowaniu międzynarodowej społeczności szkół, nauczycieli i uczniów współpracujących ze sobą za pomocą narzędzi internetowych. Oba programy prowadzi w Polsce Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji (FRSE) – Narodowa Agencja programu Erasmus+ (NA), umożliwiając wszechstronny rozwój coraz większej liczbie uczestników.

Sektor **Edukacji szkolnej**¹ programu Erasmus+ obejmuje inicjatywy, które mogą być realizowane przez szkoły na wszystkich etapach edukacyjnych (od przedszkola do szkoły średniej):

- w ramach Akcji 1. *Mobilność kadry edukacji szkolnej* → projekty mające na celu poprawę jakości kształcenia dzięki wyjazdom zagranicznym pracowników placówek oświatowych, np. zorganizowane kursy językowe lub metodyczne, specjalistyczne szkolenia czy obserwacja pracy zagranicznej szkoły partnerskiej lub innej organizacji związanej z edukacją szkolną (*job shadowing*);
- w ramach Akcji 2. *Współpraca szkół* → projekty polegające na współdziałaniu szkół z różnych krajów nad wspólnym tematem bądź problemem do rozwiązania. Projekty mają wzmacniać potencjał szkół do współpracy międzynarodowej, zdobycia wiedzy i umiejętności oraz prowadzić do poprawy jakości kształcenia w szkołach partnerskich. Inicjatywy te wspierają międzynarodowe wymiany grup uczniów, by promować wartości związane z tolerancją i włączeniem społecznym².

Projekty eTwinning wiążą się zazwyczaj z wykorzystywaniem nowych technologii oraz narzędzi internetowych do współpracy między szkołami partnerskimi, rozwojem kompetencji językowych oraz dużym zaangażowaniem uczniów. Mogą przybierać różne formy – od krótkich projektów skupionych na konkretnym problemie do wieloletnich i szerokich inicjatyw. Nie są związane ze zdobyciem dofinansowania.

¹ W tym poradniku przedstawiamy możliwości sektora Edukacja szkolna. Niemniej szkoły mogą także brać udział w akcjach innych sektorów, np. Młodzież czy Kształcenie i szkolenia zawodowe.

² Szczegółowy opis założeń programu Erasmus+ i sektora Edukacji szkolnej można znaleźć w *Przewodniku po programie Erasmus+*: ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/programme-guide/introduction/how-to-read-programme-guide_pl oraz na stronie Narodowej Agencji programu Erasmus+: www.erasmusplus.org.pl.

Niniejszy przewodnik został przygotowany, by przedstawić możliwości wymienionych programów edukacyjnych, ich elastyczność oraz szerszą paletę potencjalnych korzyści płynących z realizacji projektów. Korzyści te będą tym większe, im lepiej przemyślana i zaplanowana będzie koncepcja przedsięwzięcia. Właśnie dlatego proponujemy zapoznanie się z metodologią jego konstruowania. Punktem wyjścia powinny być: analiza potrzeb szkoły (zdiagnozowanie obszarów, które warto poprawić), sformułowanie odpowiednich celów, zaplanowanie działań, za pomocą których cele te będą osiągnięte, oraz wypracowanie rezultatów, stanowiących z kolei odpowiedź na potrzeby.

Po przejściu tego procesu i ustaleniu, dlaczego chcemy realizować konkretny projekt oraz co za jego pomocą chcielibyśmy osiągnąć, należy się zastanowić, na którą z możliwości oferowanych przez programy się zdecydujemy. Tego wyboru warto dokonać, biorąc pod uwagę długofalowe plany rozwoju szkoły, a także analizując bieżące możliwości prowadzenia działań: doświadczenie w realizacji projektów oraz możliwości kadrowe. Inicjatywy, które mogą być realizowane w ramach Mobilności kadry, Współpracy szkół czy projektów eTwinning mają swoje cechy charakterystyczne, związane ze specyfiką akcji czy programu mogą być realizowane na różną skalę, lecz wszystkie dają szansę na wszechstronny rozwój placówki poprzez wymianę dobrych praktyk, doskonalenie zawodowe nauczycieli i wzrost kompetencji uczestników projektów. Potraktowanie przedsięwzięcia jako elementu przyczyniającego się do realizacji dalekosiężnych planów rozwoju placówki (a nie jako jednorazowej aktywności), wzmacnia płynące z niego korzyści, przekładając efekty osobiste bezpośrednich uczestników na poziom instytucjonalny czy nawet systemowy.

Dlatego też w tym przewodniku nie znajdują się instrukcje dotyczące wypełniania wniosków konkursowych³. Natomiast poinstruujemy, jakie kroki należy podjąć, by napisać dobry projekt. Z naszych doświadczeń wynika, że zastosowanie przedstawionej w publikacji metodologii znacząco przekłada się nie tylko na jakość planu projektowego, zwiększając szanse na zdobycie dofinansowania, lecz także na jakość prowadzonych działań i osiągniętych rezultatów.

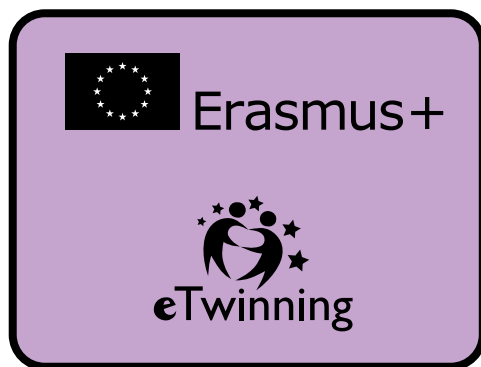
Poradnik skonstruowano w taki sposób, by przekazać Czytelnikom zarówno wiedzę metodologiczną o planowaniu wybranych obszarów projektu, jak i informacje o poszczególnych typach projektów – Mobilności kadry, Współpracy szkół i eTwinning. Te jednak są uzupełnieniem wiodących merytorycznych treści – wskazując na charakterystyczne, kluczowe elementy danego typu projektów, które również należy zaplanować.

Zespół Edukacji szkolnej i programu eTwinning

3 Instrukcje te są zamieszczone na stronie erasmusplus.org.pl/eforms.



Korzyści płynące z realizacji programów Erasmus+ i eTwinning



Szansa na rozwój wiedzy i umiejętności zawodowych dla nauczycieli i innych pracowników

Wzrost świadomości kulturowej uczniów i nauczycieli

Poszerzenie horyzontów uczniów, zwiększenie ich motywacji do nauki oraz wzmocnienie umiejętności społecznych

**Nawiązanie
współpracy z innymi
szkołami w całej Europie
– umiędzynarodowienie
pracy szkoły**

**Rozwój kompetencji
językowych uczniów
i nauczycieli, praktyczna
nauka języka**

**Możliwość poznania
krajów europejskich
przez nauczycieli, innych
pracowników i uczniów**

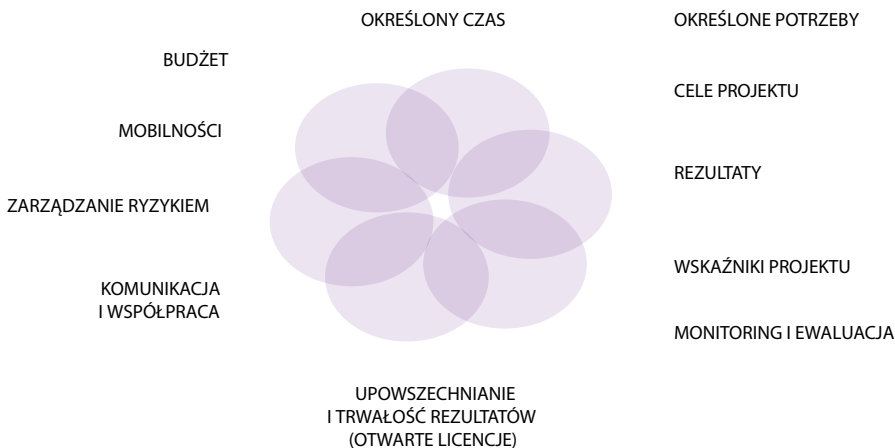
**Wzrost umiejętności
w zakresie posługiwania
się nowoczesnymi
technologiami (TIK)**



Home

1. Koncepcja projektu

Projekt – złożone przedsięwzięcie przeznaczone do realizacji w określonym czasie, prowadzące do osiągnięcia wyznaczonego celu przy określonych zasobach.



1.1. Analiza potrzeb

Pracę nad koncepcją projektu należy rozpocząć od analizy potrzeb instytucji, czyli zastanowienia się, z jakimi problemami mierzy się szkoła, co wymaga poprawy w jej funkcjonowaniu, np. określenia, w jakich obszarach nauczania osiągnąć są najniższe wyniki lub które kompetencje uczniów i nauczycieli chcielibyśmy podnosić. Już na etapie planowania projektu warto więc odpowiedzieć na pytanie, jaką zmianę w organizacji pracy lub sposobie nauczania wprowadzić, by polepszyć jakość i skuteczność pracy.

Zidentyfikowanie potrzeb instytucji jest kluczowym elementem projektu – to punkt wyjścia do budowania całości jego koncepcji oraz wspólny mianownik przy planowaniu kolejnych działań. Takie podejście pozwala na zachowanie spójności projektu.

Dlaczego warto przeanalizować potrzeby?

- By poznać potencjał i zasoby instytucji, nauczycieli oraz uczniów.
- By móc planować inicjatywy, które będą zaspokajać na rzeczywiste potrzeby grup docelowych.
- By odpowiednio ukierunkować swoje działania i skutecznie wspierać rozwój szkoły.

Projekt, który zaspokaja wcześniej właściwie zdiagnozowane potrzeby, znacznie łatwiej jest realizować. Uczestnicy chętniej będą się angażować w działania, których cel będzie dla nich jasny i z których będą płynęły dla nich konkretne korzyści. Poza tym rezultaty materialne, np. przewodniki metodyczne czy nowe metody nauczania, wypracowane na podstawie rzetelnej analizy potrzeb, będą z pewnością bardziej przydatne i adekwatne, a w konsekwencji wykorzystywane przez nauczycieli w pracy z uczniami (w trakcie i po zakończeniu projektu).

Jak przeprowadzić analizę potrzeb?

Proces ten powinien poprzedzać fazę planowania projektu. Dlatego należy go odpowiednio rozłożyć w czasie, uwzględniając sposób organizacji pracy szkoły oraz wyznaczając osoby odpowiedzialne za jego przeprowadzenie.

1.1.2. Źródła danych

W opisie analizy potrzeb bardzo ważne jest uzasadnienie dokonanego wyboru – doprecyzowanie, na jakiej podstawie potrzeby zostały określone.

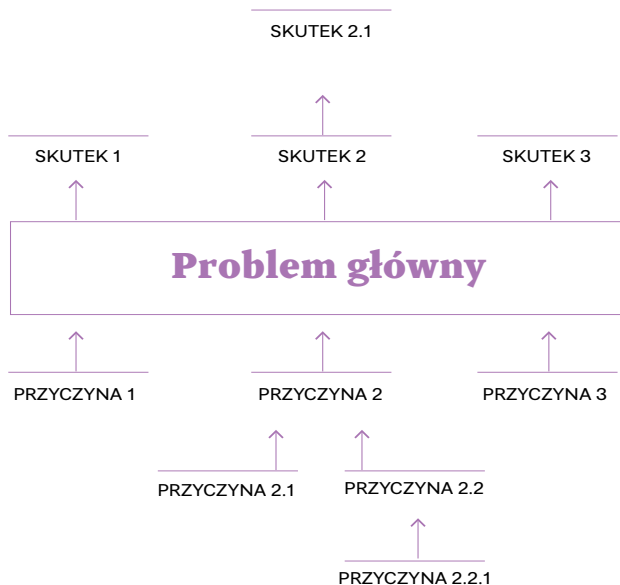
- Dokumenty, z których można skorzystać przy tym zadaniu, często znajdują się w szkole, to np. wewnętrzne i zewnętrzne raporty ewaluacyjne, karty obserwacji uczniów (przedmiotowo-dydaktyczne, pedagogiczne), wyniki zewnętrznych egzaminów (np. wyniki matur), dziennik ocen (konkretna informacja o wynikach nauczania przedmiotowego na danym poziomie edukacyjnym) czy dane statystyczne, którymi dysponują kuratoria oraz Centrum Informatyczne Edukacji.
- By zbadać szczegółowe potrzeby w określonym obszarze, warto posłużyć się odpowiednio przygotowanymi ankietami i/lub kwestionariuszami wywiadów, które będą skutecznym narzędziem do zebrania danych i ilościowych, i jakościowych.
- Przydatna może być tu również metodologia *analizy SWOT*, za pomocą której określa się mocne i słabe strony organizacji, a także występujące w danym obszarze szanse i zagrożenia.

Pogłębienie analizy – drzewo problemów

Metodologia drzewa problemów pozwala na całościowe ujęcie sytuacji problemowej, wskazanie jej różnorodnych przyczyn, bezpośrednich skutków oraz dalszych konsekwencji. Zgodnie z założeniem, że jednym projektem nie rozwiąże się wszystkich problemów ani ich przyczyn, celem zastosowania metodologii drzewa problemów jest wskazanie rzeczywistej, kluczowej potrzeby, a zarazem najważniejszych obszarów dla planowanych działań projektowych.

Może więc zatem okazać się, że pierwotny problem główny zostanie uznany za skutek, a praca w projekcie będzie próbą zlikwidowania głębszych przyczyn sytuacji problemowej.

Schemat 1. Drzewo problemów



Przykład – analiza potrzeb

W jaki sposób powyższą teorię przełożyć na rzeczywistość szkolną?

- Załóżmy, że w instytucji zdiagnozowano problem, którym jest **niska motywacja uczniów do nauki**.
- Stosując metodologię drzewa problemów, wskazano następujące przyczyny takiej sytuacji: **trudności w przyswajaniu przez uczniów materiału dydaktycznego i niskie wyniki nauczania** (brak sukcesu w nauce) oraz **przewagę metod podawczych podczas lekcji, rzadkie stosowanie metod aktywizujących i problemowych**.
- Pogłębiona analiza przyczyn nakreśliła dodatkowo problemy z organizacją pracy w szkole: **brak wystarczającej liczby godzin nauczania, która pozwoliłaby na poświęcenie uwagi uczniom z trudnościami**, oraz **braki dotyczące wyposażenia szkoły w nowoczesne pomoce dydaktyczne i nowe technologie**.

- Skutkami niskiej motywacji do nauki mogą być przede wszystkim: **osiągnięcie niskich wyników nauczania** (a więc są one zarówno skutkiem, jak i przyczyną problemu), **niższa frekwencja na lekcjach, zwiększanie liczby uczniów przedwcześnie kończących naukę, ucieczka uczniów o wysokich wynikach w nauce do szkół o lepszej pozycji na rynku edukacyjnym**, a w konsekwencji – **spadek prestiżu szkoły**.

1.1.3. Precyzowanie problemu oraz wyznaczenie grup docelowych projektu

- Możliwym wynikiem precyzowania obszaru, który wymaga poprawy, mogłoby być zawężenie go do dwóch przedmiotów, np. **biologii i chemii**.
- Warto zauważyć, że takie dookreślenie niemal automatycznie wyznacza nauczycieli-przedmiotowców zaangażowanych w realizację projektu (zarówno jako uczestników, jak i członków szkolnego zespołu projektowego) oraz jeszcze bardziej pomaga doprecyzować, których uczniów powinny objąć działania w inicjatywie (Którzy uczniowie, z których klas, na jakich poziomach edukacyjnych mają największe problemy z motywacją do nauki biologii i chemii? Czy są wśród nich osoby mające specjalne potrzeby edukacyjne?). Między innymi takie pytania należy postawić, aby scharakteryzować uczniów jako grupę docelową projektu.
- Charakterystyka grup docelowych powinna również w tym przypadku obejmować nauczycieli, łączyć się bezpośrednio z ich zdiagnozowanymi potrzebami i być poparta odpowiednimi źródłami danych.

1.1.4. Analiza potrzeb i jej znaczenie w poszczególnych typach projektów

Akcja 1. Mobilność kadry

- Analiza potrzeb instytucji jest punktem wyjścia do utworzenia Europejskiego Planu Rozwoju Szkoły, który jest kluczowym elementem wniosku o dofinansowanie projektu. Plan ten powinien przedstawiać wizję długofalowego rozwoju instytucji w obszarach dotyczących podnoszenia jakości kształcenia, wzrostu kompetencji i kwalifikacji kadry. Realizacja tej wizji będzie bezpośrednią odpowiedzią na zdiagnozowane wcześniej potrzeby.

Akcja 2. Współpraca szkół i eTwinning

- Analiza potrzeb na poziomie instytucji powinna zostać przeprowadzona przed zawiązaniem się grupy partnerskiej. Partnerów – do projektów zarówno w ramach Akcji 2, jak i w ramach eTwinning – należy wybrać, opierając się na zbieżnych lub uzupełniających się potrzebach. Warto ponownie przeprowadzić analizę potrzeb na poziomie partnerstwa. Wspólna motywacja do przedsięwzięcia działań projektowych jest kluczem do ich powodzenia.
- Do projektu w ramach eTwinning mogą przystąpić jedynie szkoły zarejestrowane wcześniej na platformie w Programie.

Uwaga: Instytucje uprawnione do udziału w projektach Erasmus+ w sektorze Edukacji szkolnej w każdym kraju określa minister odpowiedzialny za edukację. Wykaz instytucji uprawnionych do wnioskowania znajduje się na stronie Narodowej Agencji.

1.1.5. O czym jeszcze należy pamiętać przy planowaniu projektu?

- Pracę warto rozpocząć od powołania szkolnego zespołu projektowego – osoby zaangażowane w pracę nad koncepcją przedsięwzięcia będą wspierać się wzajemnie, a w razie nieobecności zastępować, dzięki czemu nie zostanie przerwana ciągłość planowania, a później realizacji projektu.
- Poszukiwania partnerów do projektu warto rozpocząć z wyprzedzeniem, nie na ostatnią chwilę.

W znalezieniu partnera do projektu bardzo przydatne są portale

www.etwinning.net oraz **www.schooleducationgateway.eu**

– po zarejestrowaniu dostajemy dostęp do forum, na którym można odpowiedzieć na propozycję przystąpienia do projektu lub samemu zamieścić informację. W dystrybucji ogłoszeń pośredniczą także krajowe biura Eurodesk.

Uwaga: Warto też sprawdzić, czy nasze miasto, nasz powiat lub nasza gmina nie mają już nawiązanej zagranicznej współpracy partnerskiej, w ramach której można wyłonić partnera projektowego.

- Już na etapie planowania inicjatywy o chęci wzięcia udziału w konkursie wniosków warto poinformować organ prowadzący (OP). Pozwoli to na lepszą współpracę podczas kompletowania wymaganych dokumentów czy ujęcia projektu w budżecie gminy/powiatu/miasta. W związku z tym, że w Polsce szkoły nie mają osobowości prawnej, zarówno w Akcji 1, jak i w Akcji 2, w przypadku przyznania projektowi dofinansowania, stroną umowy finansowej jest przedstawiciel prawny OP lub dyrekcja szkoły na mocy odpowiedniego pełnomocnictwa.



1.2. Formułowanie celów projektu

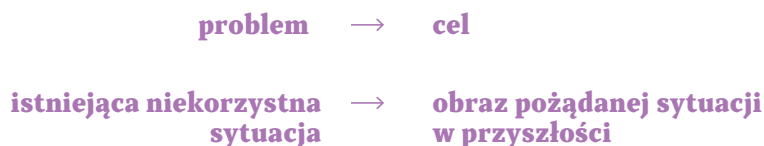
Po przeanalizowaniu potrzeb i wskazaniu konkretnych obszarów, na których skupi się projekt, należy przejść do formułowania jego celów.

Cel ogólny (główny): odnosi się do najważniejszych założeń projektu, określa kierunek działania, jest sformułowany nieszczegółowo (np. podniesienie kompetencji językowych czy podniesienie jakości kształcenia).

Cele szczegółowe: ich osiągnięcie najczęściej warunkuje osiągnięcie głównego celu projektu; odnoszą się do konkretnych obszarów tematycznych lub obszarów działań; powinny być określone szczegółowo i mierzalnie.

Cele projektu określają to, co chcielibyśmy osiągnąć, realizując projekt, przedstawiają pożądaną stan w przyszłości, są więc podstawą do właściwego nakreślenia efektów projektu.

Cel projektu powinien wynikać ze zidentyfikowanego wcześniej problemu, a jego formułowanie polega na przekształceniu zdiagnozowanej trudności w jej pozytywny obraz. Pokazuje to poniższy schemat:



Jeśli zatem podstawowym problemem w szkole jest na przykład **niska motywacja do nauki wśród uczniów**, to za cel projektu można uznać **zwiększenie motywacji do nauki wśród uczniów**.



Drzewo celów

Formułując cele projektu, warto zastosować metodę analogiczną do drzewa problemów, za pomocą której można przedstawić propozycję konkretnych rozwiązań zdiagnozowanych wcześniej problemów.

Drzewo celów ukazuje związek przyczynowo-skutkowy pomiędzy poszczególnymi celami, dając jednocześnie całościowe pozytywne odzwierciedlenie przeprowadzonej wcześniej analizy potrzeb (zob. rozdz. 1.1 Analiza potrzeb)

Przykład – cele

- Przytoczony **wzrost motywacji do nauki wśród uczniów** osiągniemy wtedy, gdy zostaną **zlikwidowane trudności uczniów w przyswajaniu materiału i poprawią się ich wyniki nauczania**, a także gdy na lekcjach **przeważać będą aktywizujące i problemowe metody nauczania**.
 - Do osiągnięcia celu przyczynią się także zmiany w organizacji pracy w szkole: **zwiększenie czasu na indywidualną pracę z uczniem** oraz lepsze wyposażenie szkoły w **nowoczesne środki dydaktyczne, w tym nowe technologie**.
 - Gdy wzrośnie motywacja uczniów do nauki, prawdopodobnie **wzrosną również wyniki nauczania, zmniejszy się liczba uczniów przedwcześnie kończących naukę, do szkoły zaczną napływać zdolni uczniowie**, dzięki czemu **prestż szkoły wzrośnie**.
-

1.2.1. Precyzowanie celów – metodologia SMART

Jasno określone cele są jednym z warunków determinujących sukces działania – dzięki ich sprecyzowaniu będziemy wiedzieli, w jakim kierunku dążymy i co możemy osiągnąć. Należy skonkretyzować najważniejsze cele projektu – te, których osiągnięcie będzie bezpośrednią odpowiedzią na zdiagnozowane wcześniej potrzeby. Aby to zrobić, warto posłużyć się metodologią SMART, według której cele powinny:

S	<i>specific – szczegółowe, konkretne</i>	być szczegółowo opisane, dotyczyć konkretnych problemów instytucji
M	<i>measurable – mierzalne</i>	przekładać się na rezultaty, być ujęte w liczby (skwantyfikowane) przedstawione w dalszej części wniosku
A	<i>acceptable/accurate – akceptowalne/trafne</i>	być przedyskutowane i skonsultowane z najważniejszymi interesariuszami projektu; trafność celów odnosi się do zdiagnozowanego wcześniej problemu i wskazuje, że cele muszą bezpośrednio wynikać z opisanej wcześniej sytuacji i obejmować wszystkie przyczyny powstania problemu
R	<i>realistic – realistyczne, istotne</i>	być możliwe do osiągnięcia poprzez realizację projektu – cele nie powinny odnosić się do zadań ani obszarów, które projektem nie będą objęte; planowane działania projektowe powinny być ściśle związane z celem i w oczywisty sposób zmierzać do jego realizacji
T	<i>timebound – określone w czasie</i>	zawierać w swojej konstrukcji termin, w jakim ma zostać osiągnięty

Cel ogólny: większa motywacja do nauki wśród uczniów

Cel SMART: wzrost motywacji do nauki biologii i chemii wśród uczniów w wieku 15-16 lat w okresie trwania projektu

Cele projektowe – ogólne i szczegółowe powinny przede wszystkim zaspokajać potrzeby, wiązać się bezpośrednio z grupami docelowymi projektu oraz być możliwe do osiągnięcia w trakcie jego trwania lub pod koniec realizacji.

1.2.2. Cele projektu i ich znaczenie w poszczególnych typach projektów

Akcja 1. Mobilność kadry

- Cele projektowe powinny wpisywać się w Europejski Plan Rozwoju Szkoły (EPRS), który sam w sobie jest wizją długoterminową – kilkuletniego kierunku rozwoju placówki, czyli wykraczającą daleko poza ramy projektu. EPRS nie należy tworzyć na potrzeby projektu czy realizacji jego celów. To cele projektu powinny być narzędziem do realizacji nakreślonych w EPRS długoterminowych planów placówki.
- Cele projektu powinny także uwzględniać rozwój zawodowy osób zaangażowanych w realizację projektu i jego bezpośrednich oraz pośrednich beneficjentów.

Akcja 2. Współpraca szkół

- Cele projektu należy wyznaczać w odniesieniu do wszystkich szkół biorących udział w projekcie – formułowanie celów i dalsze planowanie działań powinny odbywać się w porozumieniu z partnerami projektu.
- W programie Erasmus+ sformułowano priorytety horyzontalne dla całego programu oraz priorytety w danej dziedzinie dla poszczególnych sektorów. Projekt musi wpisywać się w co najmniej jeden priorytet sektorowy lub w co najmniej jeden priorytet horyzontalny (maksymalnie można wybrać trzy priorytety). Wybór danego priorytetu należy uzasadnić we wniosku o dofinansowanie.
- Opis zarówno priorytetów, jak i pozostałych zasad realizacji projektów znajduje się w *Przewodniku po programie Erasmus+* w rozdziale dotyczącym Akcji 2. *Współpraca na rzecz innowacji i wymiany dobrych praktyk.*

1.2.3. O czym warto pamiętać, wyznaczając cele projektu?

- Cele projektu mogą okazać się łatwo definiowalne wtedy, gdy planowaną inicjatywę będziemy postrzegać od początku jako rodzaj procesu edukacyjnego – podobnie jak każda lekcja powinna mieć jasno określone, zoperacjonalizowane cele i efekty kształcenia (wzrost wiedzy, zmiany postaw), projekt realizowany w ramach Erasmus+ również powinien prowadzić do osiągnięcia takich efektów. Ich zaplanowanie to właśnie wyznaczanie celów!
- Przy formułowaniu celów projektu należy pamiętać, aby nie wyznaczać ich zbyt wielu, by później na etapie realizacji przedsięwzięcia nie mieć trudności z ich osiągnięciem. Podobnie jak przy diagnozie potrzeb, tak i w tym przypadku warto skupić się na tych aspektach, które są najistotniejsze – obrać główne cele wynikające z potrzeb instytucji oraz uczestników projektu, a następnie sformułować cele szczegółowe. Im bardziej precyzyjnie wyznaczone cele, tym łatwiej dobrać odpowiednie narzędzia do ich osiągnięcia.

1.3. Planowanie działań

Gdy wiemy, czego szkoła potrzebuje i jakie są jej cele, należy wyznaczyć działania, dzięki którym cele te zostaną osiągnięte. Tylko taka kolejność pozwala zachować spójność projektu, a także znacząco ułatwia pracę nad całością koncepcji. Podejście intuicyjne, w którym najpierw rozważamy, co chcemy zrobić, w jakim działaniu wziąć udział (wyjechać na kurs językowy lub metodyczny, wysłać uczniów na wymianę za granicę, zbudować dron, przeprowadzić projekt szkoleniowy on-line), a później zastanawiamy się, jakie cele dopasować do tej wybranej aktywności, raczej nie przyniesie dobrych efektów.

Jeśli więc mamy jasno sformułowany cel SMART: **wzrost motywacji do nauki biologii i chemii wśród 20 uczniów w wieku 15–16 lat w okresie trwania projektu** – należy się zastanowić, co zrobić, by cel ten osiągnąć. To, jakiego dokonamy wyboru spośród oferty Erasmus+ (Akcja 1 czy Akcja 2) i eTwinning, zależy od tego, na co szkoła położy nacisk, jakie ma możliwości realizacji projektu, tj. jakimi dysponuje zasobami, a także od stopnia doświadczenia w podobnych inicjatywach i, wreszcie, motywacji szkoły do realizacji nowych przedsięwzięć.

Przykład – wyznaczanie działań

Akcja 1. Mobilność kadry

Powyższy cel można osiągnąć np. poprzez **udział nauczycieli biologii i chemii z danej szkoły w zagranicznym kursie metodycznym organizowanym przez instytucję, która jest liderem na rynku nowoczesnych i innowacyjnych metod nauczania przedmiotów przyrodniczych**. Nauczyciele wzbogacą umiejętności metodyczne, które wdrożone do praktyki przełożą się na poprawę sposobu prowadzenia przez nich lekcji.

Akcja 2. Współpraca szkół

Wskazany cel mógłby zostać osiągnięty poprzez **zorganizowanie międzynarodowych wymian uczniowskich, podczas których uczniowie ze wszystkich szkół partnerskich będą brali udział m.in. w warsztatach prowadzonych przez miejscowe firmy kosmetyczne oraz ogrody botaniczne**. Uczniowie będą opracowywać przepis i produkować naturalne kosmetyki.

Poza tym **nauczyciele (biolodzy i chemicy) ze szkół partnerskich również będą spotykać się podczas mobilności po to, by dzielić się doświadczeniem i wspólnie wypracować scenariusze lekcji integrujące treści biologiczno-chemiczne z tematem kosmetyki i ochrony środowiska**.

eTwinning

Zakładając, że projekt będzie przeprowadzany w partnerstwie polsko-greckim, do osiągnięcia powyższego celu mogłoby doprowadzić np. wspólne utworzenie e-booka: angielsko-polsko-greckiego słownika roślin i zwierząt występujących w obu krajach, a także wspólne konferencje online, podczas których jednocześnie przeprowadzane byłyby doświadczenia chemiczne.

1.3.1. Działania możliwe do zrealizowania w poszczególnych typach projektów

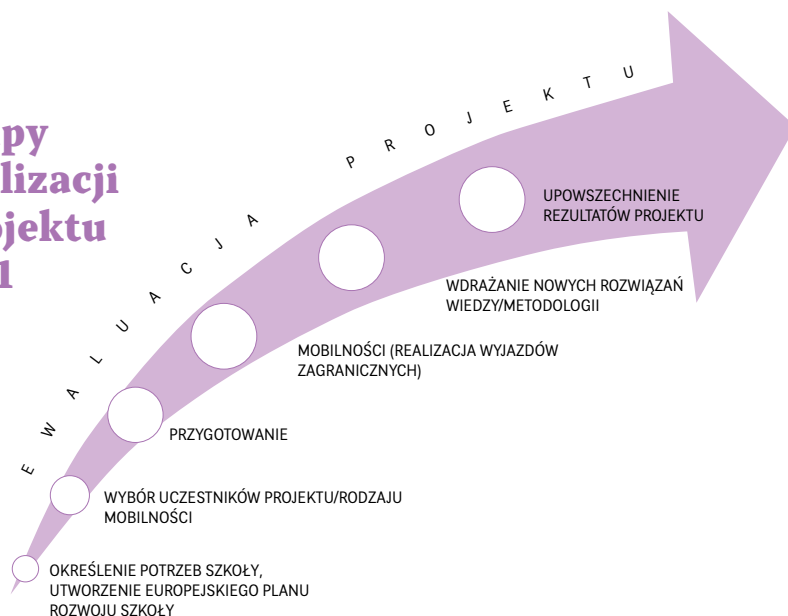
Akcja 1. Mobilność kadry

W ramach realizowanego projektu pracownicy szkoły mogą uczestniczyć w następujących typach wyjazdów zagranicznych (mobilnościach):

- **kursy i szkolenia** – udział w kursach metodycznych, metodyczno-językowych, językowych i specjalistycznych lub szkoleniach zagranicznych (konkretny kurs wybiera się już na etapie wnioskowania);
- **job shadowing** – obserwacje pracy szkoły lub innej zagranicznej organizacji edukacyjnej (instytucję wybiera się już na etapie wnioskowania);

→ **teaching assignment** – prowadzenie zajęć dydaktycznych w szkole partnerskiej za granicą (zagraniczną instytucję partnerską wybiera się już na etapie wnioskowania).

Etapy realizacji projektu KA1



Trzeba pamiętać, że mobilności nie są jednak jedynymi działaniami w projekcie, które należy zaplanować. W projekcie należy uwzględnić również wszelkie działania wspierające, jak logistyka, czy przygotowanie uczestników do wyjazdów. Ponadto, należy dokładnie przemyśleć plan wdrażania zdobytej wiedzy, nabytych umiejętności i kompetencji, a także działania upowszechniające i ewaluacyjne.



School Education Gateway – europejska platforma dla szkół. Zamieszczane są tam artykuły problemowe dotyczące głównych nurtów edukacji w Europie. Znajduje się tam również katalog kursów, z których można skorzystać w projektach Akcji 1, oraz wyszukiwarka partnerów do projektów Akcji 2. Więcej: www.schooleducationgateway.eu.

Akcja 2. Współpraca szkół

Mobilności: W ramach projektu Współpracy szkół można zorganizować mobilności edukacyjne dla uczniów (krótko- i długoterminowe) oraz wyjazdy szkoleniowe dla nauczycieli (również krótko- i długoterminowe). Podczas takich wyjazdów uczniowie z założenia mieszkają u rodzin goszczących, biorą udział w zajęciach organizowanych przez szkołę czy warsztatach związanych z tematyką projektu. Natomiast w trakcie wyjazdów szkoleniowych dla kadry nauczyciele mogą zdobywać wiedzę w formie wizyt studyjnych, *job shadowingu*, wzajemnych szkoleń,

Mobilności:

Działania związane z uczeniem się,
nauczaniem i szkoleniami

KRÓTKOTERMINOWE WYJAZDY GRUP UCZNIÓW

DŁUGOTERMINOWE WYJAZDY UCZNIÓW

KRÓTKIE PROGRAMY SZKOLENIOWE DLA
PRACOWNIKÓW

DŁUGOTERMINOWE WYJAZDY NAUCZYCIELI
W CELU NAUCZANIA

wymieniając się dobrymi praktykami i wspólnie opracowując materiały dydaktyczne. **Mobilności długoterminowe uczniów** służą dłuższemu pobytowi w szkole za granicą, podczas którego uczeń bierze udział w zajęciach, realizuje program nauczania i doskonali umiejętności językowe. Z kolei długoterminowy wyjazd nauczyciela ma na celu nauczanie w szkole partnerskiej i związane z tym doskonalenie zawodowe.

Rekomendowane jest, by włączyć uczniów w planowanie tych działań, które ich dotyczą. Dzięki temu, że będą współtworzyli projekt od samego początku, ich motywacja do pracy przy nim będzie rosła.

Uwaga: Już na etapie wnioskowania należy dość dokładnie zaplanować przebieg merytoryczny i cele każdej mobilności, pamiętając o tym, że muszą one wpisywać się w założenia projektu i prowadzić do osiągnięcia jego głównego celu.

Działania lokalne: W projektach współpracy szkół powinny być także realizowane tzw. działania lokalne, czyli te, które wdrażane są w szkołach partnerskich przed i pomiędzy mobilnościami. Ich przebieg należy zaplanować we wszystkich szkołach partnerskich, a zakres działań powinien dotyczyć tematyki projektu i obejmować wszystkie jego grupy docelowe (np. lekcje tematyczne, warsztaty, zajęcia pozalekcyjne – nawiązanie współpracy z instytucjami spoza szkoły, takimi jak np. domy kultury, biblioteki). Rekomendowane jest także wykorzystywanie platformy **eTwinning**, która daje wiele możliwości rozszerzenia tematyki projektu, doskonalenia



zawodowego i zaangażowania uczniów w pracę w projekcie. Do działań lokalnych należą też zajęcia przygotowujące do mobilności.

eTwinning

Działania w projektach eTwinning

To przede wszystkim współpraca online z wykorzystaniem różnorodnych narzędzi TIK. Podstawowym celem partnerów jest komunikacja i praca w międzynarodowych/ międzyszkolnych zespołach, w efekcie której powstaną wspólne produkty. Cechą charakterystyczną projektów eTwinning jest ich elastyczność. Partnerzy sami decydują o terminach realizacji współpracy i poszczególnych aktywności, dobierają temat i tworzą plan pracy, swobodnie dopasowując go do np. swoich projektów Erasmus+, a w trakcie realizacji modyfikują pod kątem zmieniających się warunków i potrzeb, np. wydłużając czas realizacji, dodają kolejne pomysły do listy zadań.

Uwaga: Warto włączyć uczniów w planowanie działań, a także dobór narzędzi. Często mają bardzo dużą wiedzę techniczną, np. o nowych technologiach, a możliwość zaproponowania i realizowania własnych pomysłów zwiększa ich zaangażowanie w realizację projektu.

TwinSpace – przestrzeń dla projektów

To bezpieczna przestrzeń dostępna wyłącznie dla zarejestrowanych i zalogowanych członków projektu eTwinning. W jej obrębie partnerzy mogą swobodnie komunikować się (TwinMail, forum, wewnętrzny system wideokonferencji), a także zamieszczać rezultaty swoich działań. Na zaproszenie nauczycieli do TwinSpace dołączyć mogą także uczniowie i rodzice, a zgromadzone materiały można w prosty sposób udostępnić osobom spoza projektu. TwinSpace to doskonałe wsparcie w realizacji projektów Erasmus+!

1.3.2. O czym warto pamiętać, planując działania w projekcie?

Przygotowanie do mobilności

Zrealizowanie mobilności nie jest celem samym w sobie projektu. Stanowi krok przybliżający do osiągnięcia założonego celu nadrzędnego – tego, który wynika z potrzeb instytucji i wpisuje się w dalekosiężny plan jej rozwoju. Niemniej mobilności mają bardzo duży wpływ na uczestników zagranicznych wyjazdów, dlatego warto odpowiednio się do nich przygotować. Przygotowania te powinny obejmować m.in. obszary: językowy, kulturowy i pedagogiczny, tak aby korzyści z pobytu za granicą były jak największe i przyniosły oczekiwane efekty.

Działania projektowe a realizacja podstawy programowej

Zarówno program Erasmus+, jak i eTwinning zakładają synergię z programem nauczania i realizacją podstawy programowej. Polega ona na łączeniu działań projektowych (np. lekcje o tematyce związanej z projektem czy wdrażanie metod nauczania poznanych w projekcie podczas zajęć dydaktycznych) ze zwyczajnym trybem pracy w szkole i wykorzystywaniem przez nauczycieli elementów projektu na co dzień, podczas lekcji. Takie podejście do planowanych aktywności w projekcie pomoże w większym oddziaływaniu na grupę docelową, we wpływie o szerszym zakresie na instytucję, a także daje większe szanse na kontynuowanie części z tych działań także po zakończeniu projektu. Ponadto, co również jest ważne, pozwoli uniknąć sytuacji, w której projekt jest realizowany wyłącznie po godzinach pracy i nauki, wymagając od nauczycieli i uczniów poświęcania dodatkowego czasu na realizację działań projektowych.

1.4. Określanie rezultatów

Wszystkie działania realizowane w projektach, oprócz tego, że powinny przybliżać nas do osiągnięcia wcześniej sformułowanych celów, powinny także prowadzić do wypracowania rezultatów.

Rezultaty (efekty działań edukacyjnych) są niezwykle istotnym elementem wdrażanych inicjatyw. Dlaczego?

To **właśnie one stanowią końcową odpowiedź na zdiagnozowaną na samym początku planowania projektu potrzebę, zapełniają stwierdzoną lukę i przyczyniają się do rozwiązania istniejącego problemu**. Jeśli problemem w szkole była np. niska motywacja uczniów do nauki biologii i chemii, a rezultatem pracy w projekcie będzie wzrost motywacji w tym obszarze, to można stwierdzić, że działania projektowe doprowadziły do poprawy sytuacji wyjściowej i wypełnienia pewnej luki kompetencyjnej.

1.4.1. Typy rezultatów

Rodzaj rezultatów będzie różnił się w zależności od typu projektu i przeprowadzonych działań. Różny może być także ich charakter – mogą one obejmować zarówno konkretne, materialne produkty, jak i niematerialne efekty działań.

Rezultaty, których wypracowanie będzie założeniem projektu, powinny być określone w odniesieniu do konkretnych celów i wynikać z przeprowadzonych działań.



Rezultaty

materiałne:

scenariusze zajęć
publikacje, raporty z badań
pakiety dydaktyczne
przeszkolone osoby
przeprowadzone lekcje
strona www

niemateriałne:

wzrost wiedzy
wzrost umiejętności
zmiany postaw
przyrost kompetencji

1.4.2. Wskaźniki rezultatów

Zaproponowany rezultat niemateriałny – **wzrost motywacji do nauki biologii i chemii** – jest sformułowany poprawnie, jednak należałoby się zastanowić, skąd będziemy wiedzieć, że taki rezultat rzeczywiście został wypracowany? Jakie miary będą wskazywały na sukces naszych działań? Aby zapewnić weryfikowalność kluczowych rezultatów projektu, warto opatrzyć je odpowiednimi wskaźnikami sukcesu:

CEL: większa motywacja do nauki biologii i chemii wśród uczniów

REZULTAT: wzrost motywacji do nauki biologii i chemii wśród uczniów

REZULTAT: wzrost motywacji do nauki biologii i chemii wśród uczniów

WSKAŹNIK: 70 proc. uczniów biorących udział w projekcie zadeklaruje wyższą motywację do nauki biologii i chemii w ankiecie ewaluacyjnej przeprowadzonej pod koniec realizacji projektu

1.4.3. Wskaźniki rezultatów a metodologia SMART

Aby dobrze dobrać wskaźnik do rezultatu warto ponownie sięgnąć do metodologii SMART. Te same kryteria, które pomogły doprecyzować cele projektu, uszczegółowią jego rezultaty. Należy więc pamiętać, by rezultat (lub wskaźnik) był konkretny, mierzalny, możliwy do osiągnięcia i zgodny z celami projektu, a także osiągalny w wyznaczonych ramach czasowych.

Rezultaty materialne

Również twarde rezultaty projektu powinny być weryfikowalne za pomocą odpowiednich wskaźników – ilościowych (np. liczba wypracowanych scenariuszy lekcji) oraz jakościowych (np. jakość tych scenariuszy oceniona przez dwóch wykorzystujących je nauczycieli).

Rezultaty niematerialne

Przyrost kompetencji (np. językowych, społecznych, metodycznych) również można przedstawić w sposób mierzalny, poprzez odwołanie się do tych samych źródeł danych, na podstawie których diagnozowano potrzebę w danym obszarze, np.:

- poziomu znajomości języka (wskaźnik: wzrost z B1 na B2, lepszy wynik na teście poziomującym),
- deklaracji dotyczących postaw w ankiecie ewaluacyjnej (wskaźnik: uczeń deklaruje motywację do nauki na poziomie 4 w skali od 1 do 5),
- liczby lekcji przeprowadzonych z wykorzystaniem nowo poznanych metod nauczania (wskaźnik: min. 15 lekcji przeprowadzono metodą CLIL w klasach VII i VIII).

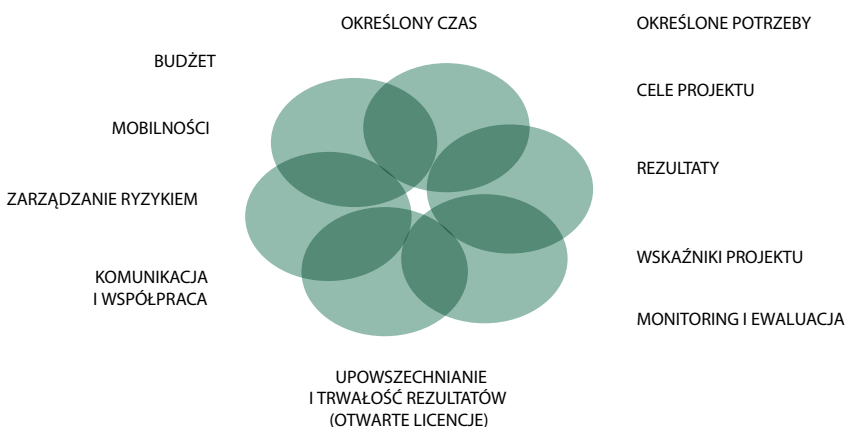
Uwaga: Aby zmierzyć poziom sukcesu, warto pamiętać o dobrze właściwych wskaźników, pozwalających na pełną ocenę wypracowanych kluczowych rezultatów.

2.

Istotne elementy realizacji projektu

Przedstawiona w pierwszej części przewodnika logika konstruowania koncepcji projektu nie wyczerpuje wszystkich elementów, które należy w nim zaplanować. Aby kompleksowo przygotować plan inicjatywy, należy w nim ująć następujące obszary:

- sposób zarządzania projektem (wieloaspektowo: od zarządzania finansowego, harmonogramu przez sposoby zapewnienia jakości działań i rezultatów, przewidywanie możliwego ryzyka do zasad współpracy i komunikacji w projekcie),
- sposób monitorowania postępów w projekcie i ewaluacji działań;
- upowszechnianie rezultatów projektu – narzędzia i sposoby zapewnienia ich trwałości,
- wpływ przedsięwzięcia na grupy docelowe i jego interesariuszy.



2.1. Zarządzanie projektem

Wieloaspektowość projektów edukacyjnych i specyfika grup docelowych wymagają od kadry zarządzającej takiego podejścia do sposobu zarządzania inicjatywą, które zminimalizuje ryzyko jej niepowodzenia.

Do najważniejszych elementów procesu zarządzania projektem należą:

→ Zarządzanie czasem

Już na etapie planowania należy przygotować wstępny harmonogram prac, który będzie punktem odniesienia w trakcie ich wdrażania. Terminowe wywiązywanie się z zadań projektowych, rozłożenie ich w czasie przy uwzględnieniu specyfiki organizacji pracy w szkole (kalendarz szkolny, przerwy wakacyjne i świąteczne) jest kwestią wymagającą wcześniejszego przeanalizowania. Harmonogram prac powinien być jednak do pewnego stopnia elastyczny, tak by w przypadku pojawienia się ważnych powodów mógł zostać zaktualizowany bez negatywnych skutków dla projektu.

→ Zarządzanie zespołem

Przy angażowaniu się poszczególnych osób w pracę nad inicjatywą należy dbać o to, by każdy z uczestników miał przewidziane zastępstwo: jednoosobowe koordynowanie działań szczególnie w projektach o dużej skali może okazać się problematyczne, a z punktu widzenia całości może stanowić zagrożenie dla zachowania ciągłości w ich wdrażaniu. Dlatego warto powołać zespół projektowy, który, wspierając się, mobilizując do pracy i dzieląc zadaniami, będzie realizował projekt. Biorąc też pod uwagę sytuacje losowe oraz inne czynniki mogące wpłynąć na udział nauczycieli lub uczniów w wyjeździe zagranicznym, zawsze należy przygotować listę rezerwową uczestników mobilności!

→ Zarządzanie jakością

Czuwanie nad jakością przeprowadzanych działań w projekcie i bieżące monitorowanie stopnia osiągania jego rezultatów jest bardzo istotne. Dlatego należy przygotować plan ewaluacji, szczególnie w odniesieniu do kluczowych elementów projektu.

→ Zarządzanie budżetem

Monitoring finansowy polega na stałym kontrolowaniu stopnia wykorzystania przyznanych środków oraz zgodności jego wykorzystania z zasadami programu.

→ Zarządzanie ryzykiem

Określenie sposobów ograniczania ryzyka wymaga zidentyfikowania potencjalnych sytuacji, które mogą wystąpić i mieć niekorzystny wpływ na projekt. Identyfikowanie ryzyka wynika z naszej wiedzy o rzeczywistości, o tym co potencjalnie może się wydarzyć. Można posłużyć się metodami, które ułatwią lub uporządkują identyfikowanie ryzyka, np.: burza mózgów czy zgłoszenia każdego członka zespołu projektowego. Po zidentyfikowaniu potencjalnego ryzyka należy je przeanalizować pod kątem prawdopodobieństwa wystąpienia oraz negatywnych skutków dla projektu. Sposoby ograniczania ryzyka będą dotyczyły tylko tych sytuacji, które są wysoce prawdopodobne i będą miały znaczne negatywne skutki dla realizacji projektu. W sposobie ograniczania poszczególnego ryzyka należy podać, kto będzie podejmował działania, żeby zapobiec powstaniu ryzyka oraz jakie działania zostaną podjęte, kiedy ryzyko wystąpi.

→ Współpraca i komunikacja

Dobór właściwych zasad współpracy i form komunikacji może mieć kluczowe znaczenie dla powodzenia projektów. Choć także na poziomie szkolnego zespołu projektowego należy ustalić podział zadań, zakres obowiązków i zasady funkcjonowania, aspekty te są niesłychanie istotne, gdy w grę wchodzi współpraca międzynarodowa i międzykulturowa. Ustalone zasady powinny zostać jasno sprecyzowane, zaakceptowane przez wszystkich

i obejmować kwestie zarówno związane z podziałem zadań merytorycznych, jak i doboru metod oraz częstotliwości kontaktów w codziennej komunikacji. Warto spisać dokonane ustalenia.

2.1.2. O czym trzeba pamiętać, planując projekt

Akcja 1. Mobilność kadry

W projektach Mobilności kadry kluczowym elementem zarządzania ryzykiem jest utworzenie listy rezerwowej uczestników wyjazdów: w razie sytuacji problemowej za granicę wyjedzie inny nauczyciel, a ciągłość projektu zostanie zachowana.

Akcja 2. Współpraca szkół

Pomimo że w projektach Współpracy szkół sukces całości przedsięwzięcia jest efektem współdziałania wszystkich szkół partnerskich, to na instytucji koordynującej spoczywa szczególna odpowiedzialność. Dużą wagę w fazie przygotowawczej należy przyłożyć do ustalenia zasad współpracy i komunikacji oraz utworzenia harmonogramu działań, który będzie uwzględniał zróżnicowane kalendarze pracy szkół. Doprecyzowania wymagają także kwestie dotyczące organizacji mobilności – rekrutacji rodzin goszczących, zapewnienia zakwaterowania nauczycielom czy podziału kosztów pomiędzy partnerami.

2.2. Monitoring i ewaluacja

2.2.1. Monitoring

Monitorowanie projektu polega na systematycznym zbieraniu i analizowaniu informacji, dzięki którym można zweryfikować, czy plan jest realizowany zgodnie z założeniami. Monitoring dostarcza danych potrzebnych do ewaluacji działań. Monitorowaniu podlega zatwierdzony plan pracy, w tym zadania oraz rezultaty projektu. Badane zaś jest to, czy są one wykonywane zgodnie z harmonogramem i budżetem projektu. Monitorowanie planu pozwala zidentyfikować opóźnienia, a także mobilizować zespół do nadrobienia zaległości. W działania monitoringowe często jest zaangażowana dyrekcja szkoły, a także organ prowadzący.

- Analizie może także podlegać dokumentacja projektowa, w tym: wnioski, protokoły rekrutacyjne, listy obecności, dzienniki zajęć, zaświadczenia, ankiety, raporty cząstkowe itp.
- Wyniki monitorowania są źródłem informacji niezbędnych do bieżącej oceny postępu realizacji projektu oraz ewaluacji okresowej i końcowej.

2.2.2. Ewaluacja

Ewaluacja to badanie wybranych aspektów realizacji projektu, by sprawdzić, czy przyjęte założenia i cele są realizowane. Można dowiedzieć się np., czy uczestnicy odnoszą korzyść z udziału w działaniach, czy rezultaty wypracowywane w projekcie odpowiadają wymaganiom osób, którym mają służyć, czy organizacja pracy jest optymalna, czy są osiągnięte cele. Ważne, by badać takie obszary realizacji projektu i w taki sposób, aby wnioski wyciągane z badań mogły wspierać realizację projektu. Danych do takiego badania dostarczy np. odpowiednio zaplanowany monitoring działań.

Kiedy ewaluować – typy ewaluacji a cykl życia projektu

- **Ewaluacja początkowa (*ex ante*)** → przed rozpoczęciem działań projektowych badaniu może podlegać stan wyjściowy: wyników nauczania, wiedzy uczniów i nauczycieli, poziomu znajomości języka obcego, jakości pracy szkoły w opinii pracowników/uczniów/rodziców.

Uwaga: Przeprowadzenie ewaluacji początkowej to w rzeczywistości kluczowy element analizy potrzeb – procesy te odnoszą się więc do tych samych źródeł danych. Sporządzając rzetelną analizę potrzeb instytucji, realizujemy jednocześnie początkowe działania ewaluacyjne. Por. rozdz. 1

- **Ewaluacja okresowa (*on going*)** → w trakcie realizacji projektu (odnosi się do kluczowych działań w projekcie, tych, które mają największe znaczenie dla osiągnięcia jego celów).
- **Ewaluacja końcowa (*ex post*)** → pod koniec realizacji projektu badaniu powinny podlegać te same obszary kompetencyjne u uczestników, które ewaluowano na początku i w trakcie realizacji projektu. Elementem ewaluacji końcowej jest mierzenie stopnia osiągnięcia celów projektu, wypracowania właściwych wskaźników dla rezultatów.

Dlaczego w projektach warto prowadzić ewaluację okresową?

Pozwala ona np. potwierdzić, czy wybrana przez nauczyciela metoda prowadzenia zajęć sprawdza się w pracy z uczniami, czy dzięki niej uczniowie lepiej przyswajają wiedzę z danego zakresu, a w razie niekorzystnych wyników pozwala na wprowadzenie zmian w sposobie działania i uniknięcie niepowodzenia całego projektu lub jego części. Stanowi więc ważne narzędzie zarządzania jakością inicjatywy!

Elementy procesu ewaluacyjnego:

- określenie celu i obiektu ewaluacji,
- dobór narzędzi ewaluacyjnych (np. ankieta, wywiad, obserwacje, analiza dokumentów),
- formułowanie pytań badawczych,
- wyciąganie i formułowanie wniosków.

W projektach edukacyjnych ewaluację należy zaplanować – stworzyć jej projekt, którym będą objęte kluczowe elementy przedsięwzięcia, a także wyznaczyć osoby odpowiedzialne za przeprowadzenie tego zadania.

Ewaluacja *on going* – przykład 1:

- Troje nauczycieli (biologii i chemii) wróciło właśnie ze Szwecji z wyjazdu typu *job shadowing* w ramach projektu Akcji 1. Mobilność kadry. Szkoła wysyłająca, planując wyjazd grupy nauczycieli i chcąc określić czy partnerstwo z instytucją przyjmującą spełnia wymagania i realizuje cele projektu, postanowiła przeprowadzić badanie ewaluacyjne.
- Badanie odbywa się po powrocie pierwszej grupy uczestników oraz na etapie wprowadzenia przez nich elementów zdobytej wiedzy podczas zajęć (czyli w obrębie procesu, który chcieli usprawnić).
- Zastosowana metoda to wywiad polegający na zebraniu informacji od uczestników wyjazdu, w tym w trakcie wdrażania zdobytej wiedzy. Analiza dokonywana jest pod kątem zarówno jakości odbytych mobilności, jak i przydatności zaobserwowanych metod/narzędzi. Zgromadzone informacje będą podstawą do podjęcia kolejnych działań projektowych oraz wprowadzenia ewentualnych zmian w harmonogramie projektu, np. zmiany partnera czy zmiany w programie mobilności.

Ewaluacja *on going* – przykład 2:

W ramach projektu powstały materiały edukacyjne. Interesuje nas:

1. Czy materiały są wykorzystywane na lekcjach przez nauczycieli uczestniczących w projekcie oraz przez pozostałych nauczycieli?
2. W jakim stopniu materiały są dostosowane do potrzeb nauczycieli?
3. W jakim stopniu materiały są dostosowane do potrzeb uczniów?

Jak uzyskać te informacje?

Ad. 1–3 – Ankieta lub wywiad grupowy z nauczycielami wykorzystującymi materiały.
 Ad. 3 – Światła drogowe – materiały są wykorzystywane podczas lekcji, uczniowie są proszeni o podniesienie kartek czerwonych (materiały nie podobają mi się), żółtych (podobają mi się, ale wymagają uzupełnienia) lub zielonych (materiały podobają mi się), następnie grupujemy uczniów według kolorów i prosimy o sformułowanie w grupie uzasadnienia opinii i ich przedstawienie.

Chcąc badać opinie uczniów, warto posłużyć się tzw. alternatywnymi metodami ewaluacji, wśród których mogą się sprawdzić:

- metoda świateł drogowych,
- metoda drzewa ewaluacji,
- metoda kosza, walizki i lodówki,
- metoda gadającej ściany,
- aplikacja Kahoot.

Uwaga: Zawsze trzeba pamiętać o wpisaniu zastosowanych metod badawczych w projekt ewaluacji.

2.3. Upowszechnianie i trwałość rezultatów

Promocja działań i informowanie o projekcie należą do obowiązków szkół realizujących inicjatywę. Jednak różnią się one od upowszechniania rezultatów projektów Erasmus+ i eTwinning. Mają one na celu dzielenie się efektami płynącymi z wdrażania projektów z określonymi wcześniej grupami odbiorców, zarówno na etapie realizacji działań projektowych, jak i po ich zakończeniu.

Upowszechnianie różni się od działań informacyjno-promocyjnych:

- nie jest ukierunkowane jedynie na przekazanie informacji o realizowanym projekcie,
- zakłada podjęcie kroków mających na celu zwielokrotnienie korzyści (np. ciekawe działania lokalne) lub wykorzystywanie rezultatów wypracowanych w projekcie (np. metody nauczania, scenariuszy zajęć, materiałów dydaktycznych),
- powinno docierać do grupy interesariuszy projektu właściwie dobranymi metodami i narzędziami – innymi niż te wykorzystywane w promocji, np. ulotki czy broszury.

Uwaga: Każde działanie upowszechniające jest promocją, jednak nie każde działanie promocyjne jest upowszechnianiem.

2.3.1. Upowszechnianie wewnętrzne

Zakłada dotarcie z efektami projektu do jak najszerszej grupy docelowej wewnątrz instytucji (określonej we wniosku o dofinansowanie). Warto założyć np. dzielenie się nowo poznanyimi metodami pracy czy materiałami dydaktycznymi co najmniej na poziomie zespołu przedmiotowego z nauczycielami niebiorącymi bezpośredniego udziału w projekcie. Warto jednak w te działania włączyć większą część grona pedagogicznego, które za pośrednictwem lekcji otwartych czy rad szkoleniowych będzie mogło również doskonalić się zawodowo, a później wdrażać nowe rozwiązania na swoich lekcjach. Planując działania upowszechniające w projekcie, warto więc

przede wszystkim skupić się na działaniu wewnątrz instytucji, a dopiero później planować działania zewnętrzne.

2.3.2. Upowszechnianie zewnętrzne

Wykracza poza mury szkoły realizującej projekt, obejmuje działania, które mają na celu dzielenie się efektami projektu z innymi szkołami o podobnym profilu edukacyjnym, dzięki czemu skorzysta z nich więcej osób, niż mogłoby objąć dofinansowanie. Odbiorcami działań upowszechniających mogą być także przedstawiciele władz lokalnych czy organu prowadzącego szkołę. Również za ich pośrednictwem (poprzez wykorzystanie np. kanałów informacyjnych) można rozpowszechniać informacje o projekcie i wpływać na zmiany w postrzeganiu problemów szkoły.

2.3.3. Kanały i narzędzia upowszechniania

Kanały

**Strony internetowe,
media społecznościowe**

Kontakty bezpośrednie

TV, radio, prasa

Wydarzenia

Materiały drukowane

Narzędzia

profile społecznościowe (Facebook, Twitter, Instagram, Pinterest), platforma TwinSpace, newslettery, artykuły, fotorelacje, wideokonferencje, webinaria

prezentacje, spotkania, konferencje, rady pedagogiczne, zespoły przedmiotowe

reportaże, artykuły prasowe, wywiady z uczestnikami, szkoleniowcami, instruktorami zawodu

konferencje, seminaria, wystawy, targi, gale, sympozja

ulotki, broszury, przewodniki

W projektach Akcji 2 oraz eTwinning partnerzy często decydują się na upowszechnianie projektu poprzez TwinSpace. Za jej pośrednictwem mogą zamieszczać materiały widoczne natychmiast dla pozostałych zarejestrowanych użytkowników i umożliwić uczniom bezpośrednią współpracę w bezpiecznej i prywatnej przestrzeni.

Dzięki temu, że wybrane elementy TwinSpace w prosty sposób można upublicznić, partnerzy decydują, które części ich pracy pojawią się w formie strony internetowej dostępnej dla każdego, a które pozostaną wyłącznie do dyspozycji współpracujących uczniów i nauczycieli.

→ Upowszechnianie rezultatów, bez względu na to, czy przyjmie e-formę, czy pojawi się w postaci bardziej tradycyjnej, np. książki lub publikacji artykułów w prasie



lokalnej, powinno mieć na celu inspirowanie kolejnych nauczycieli, dzielenie się z nimi swoim doświadczeniem i umiejętnościami, stworzenie przykładu dobrej praktyki, którą można adaptować w kolejnych szkołach.

Platforma rezultatów projektów Erasmus+ – przestrzeń, w której beneficjenci Akcji 2 programu Erasmus+ są zobowiązani zamieszczać rezultaty swoich projektów – dostępna jest dla wszystkich na zasadzie otwartych licencji. Platforma zawiera także opisy projektów, przykłady dobrych praktyk i tzw. success stories.

2.3.4. Zachowanie trwałości rezultatów

Ważne jest także, by efekty projektu wdrożyć na stałe do praktyki edukacyjnej w szkole po to, by korzyści z nich płynące mogły być rzeczywiście długofalowe.

Trwałość rezultatów jest ważna, ponieważ:

- stanowi wskaźnik sukcesu, jakim jest wykorzystywanie rezultatów projektu w dłuższej perspektywie, np. poprzez komercjalizację, akredytację lub włączanie do codziennych działań,
- jest wyznacznikiem jakości projektu,
- dzięki niej z osiągniętych efektów może korzystać znacznie większa grupa osób niż uczestnicy projektu, nawet po zakończeniu przedsięwzięcia.

W jaki sposób osiągnąć trwałość rezultatu?

Wydaje się, że w sposobie organizacji pracy szkoły tkwi odpowiedź na to pytanie. Wykorzystywanie nowych metod czy pomocy dydaktycznych można ująć w planie nauczania przedmiotowego, podjęcie tematów społecznych, wychowawczych, których często dotyczą projekty, można zawrzeć w planie profilaktyczno-wychowawczym szkoły czy planie dydaktycznym. Ważne jest, by zapewnić takie umocowanie rezultatów projektu w funkcjonowaniu szkoły, aby nauczyciele i uczniowie w łatwy sposób mogli z nich korzystać na co dzień.

2.4. Wpływ

Odpowiednio zaplanowane i przeprowadzone działania projektowe oraz upowszechniające prowadzą do zwiększenia oddziaływania projektu na otoczenie, czyli zapewnienia wpływu.

Mogłoby się wydawać, że małe szkolne projekty o niewielkich budżetach czy realizowane bez finansowania nie mogą mieć wielkiego oddziaływania na otoczenie. Jednak zmiany zainicjowane przez współpracę międzynarodową mają często bardzo duże znaczenie nie tylko dla ich bezpośrednich uczestników. Istotne jest, by przekładały się na funkcjonowanie całej szkoły, metody pracy z uczniami, podejście kadry do kształcenia, na większą otwartość nauczycieli i ich chęć dalszego uczenia się i podnoszenia kwalifikacji. Warto też pomyśleć o szerszym oddziaływaniu

projektu na poziomie gminy, powiatu lub regionu poprzez włączenie w działania przedstawicieli władz samorządowych czy oświatowych.

Dlatego już na etapie tworzenia koncepcji projektu należy bardzo dokładnie zaplanować konkretne działania upowszechniające, skierowane do odpowiednich grup odbiorców oraz nad zaangażowaniem zespołu projektowego.

Aby móc określić, czy udało się do nich dotrzeć, a zarazem osiągnąć sukces w zapewnieniu wpływu na szkołę i jej otoczenie, już na wstępie należy przemyśleć, jak sprawdzimy, czy działania odnoszą skutek, tzn. zaplanować ewaluację tych działań.

Doprowadzenie do zakładanego oddziaływania projektu powinno być równoznaczne z osiągnięciem jego celów, a więc wprowadzeniem korzystnych zmian, które będą odpowiedzią na zdiagnozowane na wstępie potrzeby. Zmiany te powinny wpisywać się w długofalową strategię rozwoju szkoły i przyczyniać do poprawy jakości jej działania oraz do jej umiędzynarodowienia.

Zdarza się też, że wpływ projektu wykracza poza spodziewane minimum i zmiany zataczają szersze kręgi, oddziałując na całą społeczność szkoły, rodziców, społeczność lokalną, instytucje kultury i inne organizacje współpracujące ze szkołą, a także na władze lokalne i oświatowe. Jednym z dowodów wpływu projektu na szkołę oraz na inne placówki edukacyjne jest podejmowanie kolejnych wyzwań w postaci nowych inicjatyw międzynarodowych. Wskazuje też na to coraz większa liczba projektów realizowanych w ramach programów Erasmus+ i eTwinning.



Platforma Rezultatów Projektów Erasmus+ (*Erasmus+ Project Results Platform*) służy upowszechnianiu i wykorzystaniu rezultatów projektów finansowanych ze środków programu Erasmus+. Jej celem jest rozprzestrzenianie na szeroką skalę informacji o rezultatach projektów oraz ich sukcesach, a także ułatwienie wymiany doświadczeń oraz promocja dobrych praktyk. Więcej informacji o platformie na stronie: <http://erasmusplus.org.pl/upowszechnianie/platforma/>

Przykłady zrealizowanych projektów



Erasmus + Edukacja Szkolna Akcja 1. Mobilność kadry

Beneficjent: Zespół Szkół Prywatnych Sp. z o.o.

Tytuł projektu: Rozwój metodologii nauczania języka angielskiego dwujęzycznie

Opis projektu dostępny na stronie:

erasmusplus.org.pl/projekt/angielski-inaczej



Erasmus+ Edukacja Szkolna Akcja 2. Współpraca szkół

Beneficjent: Szkoła Podstawowa nr 1 w Mosinie
(Gimnazjum nr 1 w Mosinie)

Tytuł projektu: Brains at school – knowledge is power!
(Mózgi w szkole – wiedza jest potęgą!)

Opis projektu dostępny na stronie:

erasmusplus.org.pl/projekt/brains-at-school-knowledge-is-power-mozgi-w-szkole-wiedza-jest-potega



Program eTwinning:

Beneficjent: Zespół Szkolno-Przedszkolny w Purdzie
– Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Pezały

Tytuł projektu: Yes, I can! – motivation in the classroom

Opis projektu dostępny na stronie:

etwinning.pl/yes-i-can-motivation-in-the-classroom

Praktyczne informacje

Po przygotowaniu koncepcji projektu, można przystąpić do formalności związanych z udziałem w programach Erasmus+ i eTwinning.

Program Erasmus+



Program eTwinning



Linki:

Strona internetowa Narodowej Agencji:

www.erasmusplus.org.pl

eTwinning Polska:

www.etwinning.pl

Strona internetowa programu Erasmus+ prowadzona przez KE:

eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus

Europejski portal eTwinning:

www.etwinning.net

School Education Gateway:

www.schooleducationgateway.eu

Platforma rezultatów projektów Erasmus+

ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects

Publikacje:

Erasmus+. Praktyczny przewodnik dla dyrektorów szkół

www.schooleducationgateway.eu/guideforschoolleaders/downloads/pl/

Practical-Guide-for-School-Leaders-PL-FINAL-PDF

Analiza potrzeb – pakiet edukacyjny PAJP, cz. 5

www.mlodziez.org.pl/sites/mlodziez.org.pl/files/publication/2565/pajp_v_www.pdf

Edukacja międzykulturowa – pakiet PAJP, cz. 2

www.mlodziez.org.pl/sites/mlodziez.org.pl/files/publication/448/edukacja_miedzykulturowa_pajp_czesc_2_pdf_16004.pdf

www.mlodziez.org.pl/sites/mlodziez.org.pl/files/publication/448/edukacja_miedzykulturowa_pajp_czesc_2_pdf_16004.pdf

Podziel się sukcesem. Upowszechnianie rezultatów w projektach edukacyjnych

czytelnia.frse.org.pl/1504/

Daj się odnaleźć! Narzędzia prawne i techniczne do upowszechniania rezultatów w projektach edukacyjnych

czytelnia.frse.org.pl/daj-sie-odnalezc-i

Program eTwinning. Rejestracja i narzędzia krok po kroku

czytelnia.frse.org.pl/program-etwinning-2015



Home

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji (FRSE)

funkcjonuje od 1993 r. Jest jedyną w Polsce instytucją z tak dużym doświadczeniem w zarządzaniu kilkunastoma edukacyjnymi programami europejskimi. W latach 2007–2013 koordynowała w Polsce programy: „Uczenie się przez całe życie” (Erasmus, Leonardo da Vinci, Comenius i Grundtvig) oraz „Młodzież w działaniu”. Obecnie pełni funkcję Narodowej Agencji Programu Erasmus+ na lata 2014–2020. Równolegle realizuje europejskie inicjatywy informacyjno-edukacyjne: eTwinning, Eurodesk Polska, Eurydice, Europass, ECVET i EPALE. Wspiera również współpracę z krajami Wschodu, poprzez Polsko-Litewski Fundusz Wymiany Młodzieży, Polsko-Ukraińską Radę Wymiany Młodzieży oraz Centrum Współpracy SALTO z Krajami Europy Wschodniej i Kaukazu. Od 2014 roku FRSE uczestniczy we wdrażaniu Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój.

Fundacja jest też organizatorem wielu wydarzeń edukacyjnych, w tym konkursów promujących rezultaty projektów (*EDUinspiracje* i *EDUinspirator*, *European Language Label*, *SElfie+*). Koordynuje obchody Europejskiego Tygodnia Młodzieży oraz współorganizuje wydarzenia odbywające się w ramach Europejskiego Dnia Języków. Prowadzi działalność analityczno-badawczą oraz wydawniczą (jest wydawcą m.in. kwartalników: *Języki Obce w Szkole* oraz *Europa dla Aktywnych*).

www.frse.org.pl



Home

frse
Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji



Erasmus+